

КУЛЬТИВУВАННЯ КОРЕНЕВИХ МУТАНТІВ ARABIDOPSIS THALIANA (L.) HEYNH. IN VIVO

Наведено дані щодо морфолого-анатомічних ознак кореневих мутантів рослин Arabidopsis thaliana (L.) Heynh. під час його культивування in vivo з метою підбору оптимальних умов вирощування рослин. Відмічено позитивний вплив на рост і розвиток рослин A. thaliana наявності у субстраті діатомових водоростей (Bacillariophyta).

Арабідопсис (*Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh.) — ефемер із родини хрестоцвітих (Brassicaceae). Завдяки своїм біологічним особливостям (невибагливість до умов росту, короткий термін онтогенезу, висока продуктивність, малі розміри), а також розшифрованому геному ця рослина є зручним об'єктом для цитогенетичних, фітокосмічних, радіо- та молекулярно-біологічних досліджень [1—5, 8—11].

Особливий інтерес для вирішення теоретичних і практичних завдань космічної фітобіології становлять кореневі мутанти *A. thaliana*. Фактично, вони стали зручною моделлю дослідження розвитку кореневої системи в умовах дії гравітації, при зміні сили тяжіння та формуванні стабільної мікрофлори, для відпрацювання методів космічного рослинництва з метою забезпечення космонавтів киснем і свіжою рослинною їжею під час тривалих польотів.

Метою нашого дослідження було відпрацювання оптимальних умов вирощування кореневих мутантів *A. thaliana* та його культивування *in vivo*.

Матеріали та методи

У лабораторних умовах відповідно до рекомендацій, наведених у [2], *A. thaliana* вирощували при цілодобовому або при 16-годинному освітленні розсіяним світлом біло-блакитного спектра інтенсивністю щонаймен-

ше 10 тис. люкс при відносній вологості 80% та використанні стандартного квітникарського ґрунту. Температурний оптимум для рослин становив 20—24 °С.

Для нашого експерименту за каталогом www.arabidopsis.info/MultiResult?phenotype=root були відібрані такі лінії *A. thaliana*: № 2261 — короткий хвилястий головний корінь, розгалужені кореневі волоски; № 2922 — сильно розвинені головний корінь і розетка листків; № 2925 — коренева система у вигляді радіально-розгалужених від головного кореня бічних корінців; № 2929 — розгалужений головний корінь і стебла (похідний від двох фенотипічних мутантів); № 2932 і № 2934 — короткий товстий головний корінь; № 3070 — довгі головний корінь і гіпокотиль, не чуттєвий до впливу етилену; сильно розвинена розетка листків; № 3074 — сильно розвинена коренева система, резистентний до фітогормонів (етилену та ауксину); № 3077 — сильно розвинена коренева система, резистентний до ауксину.

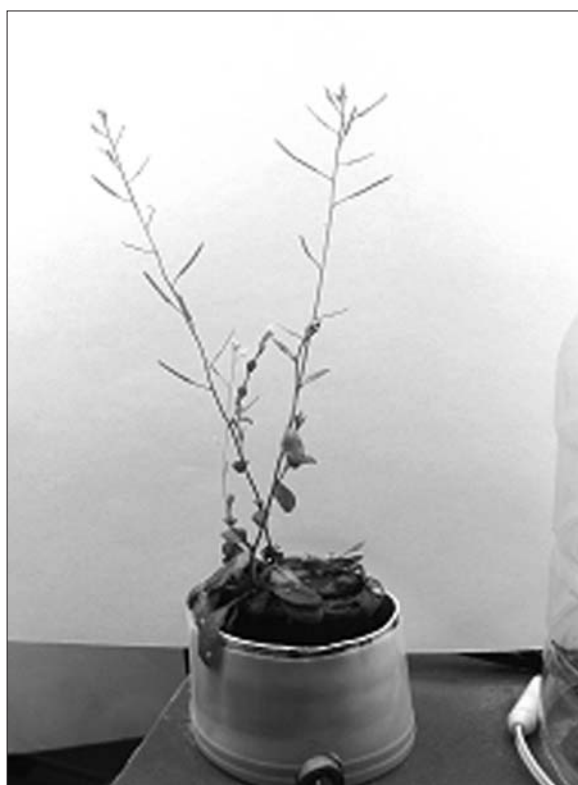
Зразки субстрату досліджували методом електронної скануючої мікроскопії (СЕМ) із застосуванням мікроскопа JSM-35С.

Результати та обговорення

За морфолого-анатомічними ознаками проростків *A. thaliana* на різних стадіях онтогенезу [3, 6, 7] було визначено початок настання фаз розвитку рослини. На 7-му добу спостерігалось формування сім'ядольних листків проростків і закладання перших

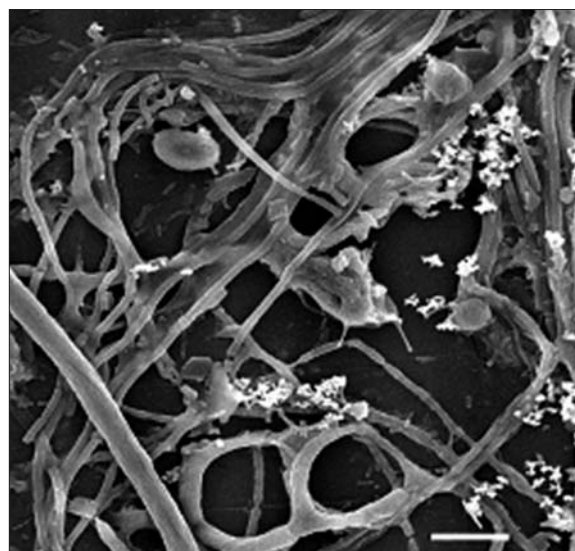
А

Б

Рис. 1. Загальний вигляд рослин *A. thaliana*:
А — фаза формування розетки (14-а доба);
Б — фаза початку цвітіння (21-а доба)

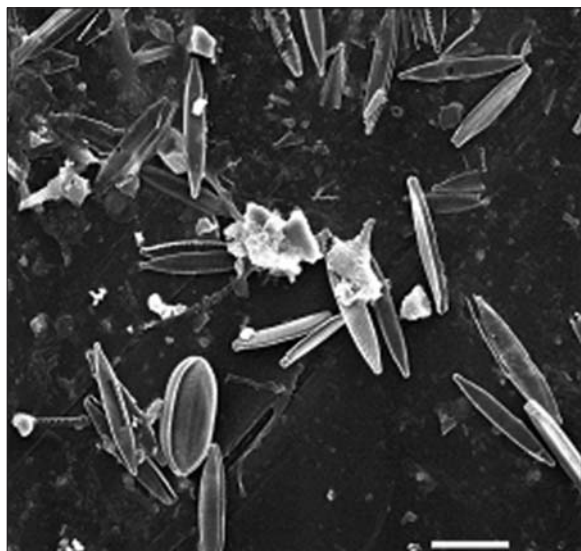
справжніх листків розетки, в яких більшість клітин листових примордіїв перебуває у фазі поділу або росту клітини розтягненням. До 14-ої доби рослини закладали

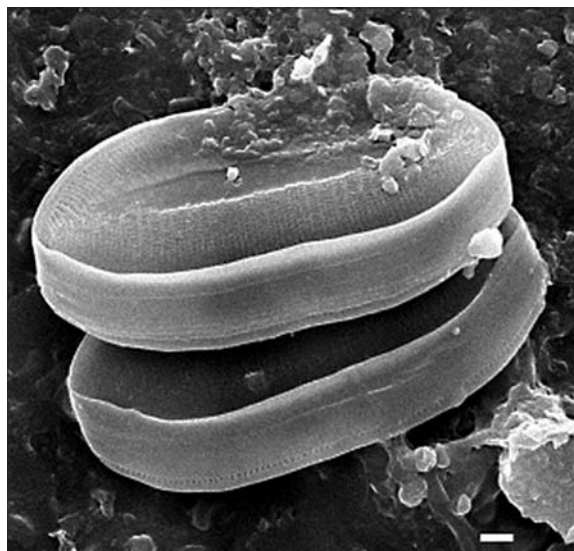
А

Рис. 2. Мікрофлора, виявлена в субстраті на різних
А — фаза формування розетки (14-а доба): міцелій грибів та паличкові бактерії;

розетку із 5—8 листків, які мали мілкозубчасті дистальні кінці листової пластинки (рис. 1, А). Ріст молодих 7—8 листків розетки припинявся на 21-у добу, коли рослина переходила до генеративного періоду розвитку (рис. 1, Б). На стеблі рослини утворювались менші за розміром від розеткових сидячі листки і китиці з білих 4-пелюсткових квіток. Стебло формувалося переважно одне, заввишки 4,5—7,0 см, тонке, пряме, просте або розгалужене, вкрите, як і листки, простими або 2—3-роздільними волосками. Листки подовжені або подовжено-ланцетоподібні із віддаленими один від одного зубцями на дистальному кінці листової пластинки. Ярусна морфобіологічна мінливість листків визначається умовами, за яких відбувається їх формування, і корелює із розвитком пагона [3]. Китиці при цвітінні стиснуті, згодом вони сильно подовжуються і стають пухкими. У китиці 8—14 квіток з чашолистками 1,5—2,0 мм завдовжки та пелюстками завдовжки 3—4 мм. Плоди (тонкі стручки) з'являлися на 28-у добу розвитку

Б

В

стадіях росту кореневих мутантів *A. thaliana*:

Б, В — фаза початку цвітіння (21-а доба): Б — *Nitzschia* sp., В — *Tryblionella debilis* Arott.
СЕМ, масштаб: А, Б — 10 мкм, В — 500 нм

рослини, їх досягання припадало на 40—45-у добу після висівання насіння. Першими починали жовтіти сім'ядольні листки ще під час цвітіння рослини, згодом ознаки старіння виявлялись у листків розетки.

У наших дослідженнях 37% рослин припиняли свій розвиток у фазі розетки. Вивчення методом СЕМ ґрунтового субстрату з-під цих рослин виявило домінуючу мікрофлору із міцелію грибів та паличкових бактерій (рис. 2, А). Там, де рослини переходили у фазу цвітіння, у субстраті, крім вищезазначених організмів, було знайдено клітини діатомових водоростей (рис. 2, Б, В). Зареєстровано п'ять видів діатомових водоростей, серед яких чотири визначені до роду: *Amphora* sp., *Luticola* sp., *Navicula* sp., *Nitzschia* sp. (рис. 2, Б), один — *Triblioella debilis* Arott. (рис. 2, В) — до видового рангу. Найбільша кількість водоростей належала до *Nitzschia* sp. Отримані результати дозволяють зробити припущення про позитивний вплив діатомових водоростей на розвиток *A. thaliana* за умов його культивування

in vivo і потребують подальшого більш докладного вивчення.

1. Ежова Т.А., Солдатова О.П., Машанова Л.Б. и др. Изучение активности ферментов антиоксидантной системы в онтогенезе мутантов *Arabidopsis thaliana*, толерантных к норфлуразону // Онтогенез. — 2000. — **31**. — С. 40—46.

2. Иванов В.И. Радиобиология и генетика арабидопсиса // Проблемы космической биологии. — 1974. — **24**. — С. 28—50.

3. Кондратьева-Мельвиль Е.А., Водолазский Л.Е. Морфологическое и анатомическое строение *Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh. (Brassicaceae) в онтогенезе // Ботан. журн. — 1982. — **67**. — С. 1060—1069.

4. Кордюм Е.Л., Ваулина Э.Н., Гречко Г.М. и др. Изучение скорости биологических процессов в условиях микрогравитации и клиностатирования: Препринт. — К., 1989. — 39 с.

5. Меркис А.И., Лауринавичус Р.Л., Швякжде-не Д. Влияние условий невесомости на начальные фазы развития проростков салата и арабидопсиса // 9-е Всесоюзное рабочее совещание по вопросам круговорота веществ в замкнутых системах на основе жизнедеятельности низших организмов (Канев, сент. 1981 г.). — К., 1983. — С. 113—117.

6. *Arabidopsis* an atlas of morphology and development / J. Bowman (ed.) — New York: Springer-Verlag, Inc., 1994. — 450 p.

7. Brown A.H., Dahl A.O., Chapman D.K. Morphology of *Arabidopsis thaliana* (L.) grown under chronic centrifugation and on the clinostat // *Plant Physiology*. — 1976. — **57**. — P. 358—364.

8. Koinorneef M., Alonso-Blanco C., Vrengdenhil D. Naturally occurring genetic variation in *Arabidopsis thaliana* // *Ann. Rev. Plant Biol.* — 2004. — **55**. — P. 141—172.

9. Lange B.M., Ghassemian M. Genome organization in *Arabidopsis thaliana* a survey for genes involved in isoprenoid and chlorophyll metabolism // *Plant Mol. Biol.* — 2003. — **51**. — P. 925—948.

10. Ristic Z., Ashworth E.N. Changes in the leaf ultrastructure and carbohydrates in *Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh. cv Columbia during rapid cold acclimation // *Protoplasma*. — 1993. — **172**. — P. 111—123.

11. Tsugane K., Kobayashi K., Niwa Y. et al. A recessive *Arabidopsis* mutant that grows photoautotrophically under salt stress shows enhanced active oxygen detoxification // *Plant Cell*. — 1999. — **11**. — P. 1195—1206.

Рекомендував до друку
Б.О. Левенко

Н.И. Адамчук-Чала, Л.Н. Бухтиярова

Институт ботаники им. Н.Г. Холодного НАН Украины,
Украина, г. Киев

КУЛЬТИВИРОВАНИЕ КОРНЕВИХ МУТАНТОВ ARABIDOPSIS THALIANA (L.) HEYNH. IN VIVO

Приведены данные о морфолого-анатомических признаках корневых мутантов *Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh. при его культивировании in vivo с целью подбора оптимальных условий выращивания растений. Отмечено позитивное влияние на рост и развитие растений *A. thaliana* наличия в субстрате диатомовых водорослей (*Bacillariophyta*).

N.I. Adamchuk-Chala, L.N. Bukhtiarova

M.G. Kholodny Institute of Botany, National
Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

CULTURE OF ARABIDOPSIS THALIANA (L.) HEYNH. ROOT MUTANTS IN VIVO

The information on morphological and anatomical features of *Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh. root mutants cultured in vivo and searching of an optimal conditions for plants growth is presented. The positive effect of presence into substrate of diatoms (*Bacillariophyta*) on *A. thaliana* plants growth and development is recorded.